

այնքան փափուկ հարցով զբաղելը: Ա՛հ, վերջապէս, եթէ երբեք վիճակուէր մեզ աչգովին զոնէ կէս դար Միացեալ Նահանգաց ազատ երկինքին տակ ապրիլ եւ ձեզ ամերիկացոց հարկադրուէր նոյնքան ժամանակ Թուրքիայի զոսխային պայմաններու ներքեւ տուայտիլ, հանգամանքները նոյն պիտի մնային արգեօք: Նաեւ դուք՝ ամերիկացիներդ՝ ձեր փառքերը կը վայելէք արեւու լոյսով, մինչ մենք կրօնի վահանով միայն կրնանք պաշտպանել մեր փառաւոր անցեալի զոյզն մնացորդները:

Կարծես աւելի հեռապատկերի մը կամ անիմացարտ կարեկիւթեան մը հաւանականութենէն ցնցուած՝ ընդհատեց զիս եւսմի խօսակցիցս՝ ըսելով, «Անտարակոյս հմ որ. այդպիսի դժիւսմ պատահականութեան մը պարագային՝ մեր ամերիկացիներու վիճակը, ա՛հ, ձերինէն վատթարագոյն պիտի լինէր, որովհետեւ մենք չունինք հայ ցեղին կամքն պողպատեայ՝ դարերու արիւնոս փորձութիւններով թրծուած: Կոչէ՛ք դուք միշտ պինդ փարած ձեր մարտիրոս եկեղեցիին որ կը հաւատամ թէ՛ կենսալոյզ աղբիւրն է ձեր աղնիւ ու կենսունակ ցեղի բոլոր առաքինութիւններուն»: Եւ զոյգ ընդ բանին «Ես իմ ձեռքովս ահա կը պատռեմ, ըսաւ, այս հարցարանը եւ միանգամայն ձեզմէ սորվիլ պատմութիւնը «ձեր առաքիկական սուրբ եկեղեցիին»: Ուրախութեամբ ցոյց տուի աղբիւրներն ու նաեւ իբր վեց ռմիս շարքիք երկու անգամով նախնիս լսեց մեր կրօնազգային պատմութեան հոլովոյթները, զոր կը նօթագրէր մեծ հռանդով:

Ահա՛ այս էր հայ եկեղեցիի ոգւոյն եւ պատմութեան անձանօթ բազմաթիւ ամերիկացի միսիօնարներու մտայնութիւնը:

Գանիրի

Հ. ԵՐԱՄԵԱՆ

ՆԱԿԱԾՈՒԹԻՒՆ

ՍԻՈՆ, ոնէ պատասխանատուութիւն չ'աւանդենք յօղաւածազիրներու կողմէն յայնուած կարծիքներու մասին:

ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔ

Ի Ս. ԳԻՐՍ ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆԻ

Գննեցիք զգիրս: ԹՎ 5, 39

Բ

ՅԱԻԹԵԱՆ ԵՒ ԻՇԱՆԱՌԹԻՒՆՔ ՕՒՈՑ

Ա. «Եւ դուք որ մուսալն էիք ի մեզս ձեր եւ յանցանս, յորս երբեմն զնայիք ըստ յախճենի աշխարհիս այսորիկ, ըստ իշխանի իշխանութեան օրոյս, այսոյ՝ որ այժմս ընդմիջուեալ է յորդին ապստամբութեան» եւ որ ի կարգին⁽¹⁾:

(1) Նոր Կտակարան, ազգայ. յամի 1876 ի ազ. Ս. Յակ. Երուսաղէմ, ունի սխալ կիսադրութեամբ այսպէս՝ «...քս իշխանին իշխանութեան օրոյս այսոյ, որ այժմս...» որով իմաստ բանից ամենեւին իսկ խառնուած է: Այլ այս կամակորուրիւն բնագոյն չէ ինչ օտարախ. զի Երուսաղէմի ազգադրութեան հետեւադրութեան է նախընթաց կանխադրել ազգադրութեան, որ զարմանալի զի զայնպիսի անպատեհ վերջապէս զործեն, «նախնական կարծեմ» զիսկումաւոր անհաղթութեամբ, եւ կամ թիւրիմացութեամբ: Ըստ այսմ Ոսկանայ Աճ. Մասեան, ազ. յԱմսէրսամ յամի 1666 ունի՝ «...քս իշխանին իշխանութեան օրոյս այսոյ՝ որ...» հանգչեց մին ունի եւ Աճ. Մասեան ազ. ի ձեռն Միսիօնայ Արքայի ի Վենեթիկ, 1733.—զարեալ վերջական կիսադրութեամբ ընթեւնալ Զօհրապետն Աճ. Մաս. Վենեթիկ 1805, միայն զորքն փոխելով ի ստորակէ՝ «...քս իշխ. իշխ. օրոյս այսոյ, որ...» քս նմին օրինակի է եւ ազգայ. Միսիօնայեան ի Վենեթիկ յամի 1860.—Որչափ իմ ծանօթ է, միայն Կասանդուպոյայ 1-95 տարւոյ ազգադրութեան ունի զուգիւր ընթեցուման, նշելիս կիսադրութեամբ՝ «...քս իշխանին իշխանութեան օրոյս, այսոյ՝ որ...» Աւելորդ է տակ՝ թէ այսոյ բացայայտիչ է նախընթաց իշխանին.— ի դէպ քալ իմ՝ ասէն հարեւանցի իմ յուսածն՝ թէ ընկալան հրատարակութիւն մի Հայ Աճ. Մասեան, կամ այժմիկ գեթ Նոր Կտակ. եւեթ, անհրաժեշտ պէտք մի է.— ազգադրութիւն մի քս պատմագրաց արդի զիտութեան (անհուշէ ի ձեռն մասնաւոր ձեռնաւոր սեղեկաց) յարդարեալ եւ ստուգարան արեւելոյ նշելիս քս ընթեցումայն ձեռնագիր մասեանից, հանդերձ պէտքս ընթեցումով գտնէ նշանաւորացն ձեռագիր օրինակաց, եւ՝ եթէ հնար ինչ ինչ՝ համեմատութեամբ Յունարէն բնագրին, կամ յու եւս Յուն. այլեւայ բնագրաց, եւ անհալ ազգադրութեամբ: Յայն է՝ թէ այսպիսի աշխատութիւն արգաւել վաղուց փափաքելի է զիմանց՝ որ պարագային յառանձինն ընթեցումն Յունարէն բնագրին Նոր Կտակ. եւ պատմութեան նորին, եւ որք առ ի վերահազմութիւն սկզբնական Յուն. բնագրին՝ յայլոյ միջի՝ նաեւ զՀայերէն բարգմանութիւնն կարեւոր հարկ համարին: Զպակասութիւնս զայս լնուլ անկ եւ պատշաճ էր, կարծեմ, Ս. Յակ. Տպարանին, այնու՝ զի ի Մասեանադարանի Ս. Յակ. գտանին ընթեր ձեռագիր օրինակ Ն. Կ. ոչ սակաւ:

Այսպէս գրէ Պաւղոս Առաքեալ ի Թըզ-
թին տո եփեսացիս, զԼ. 2, 1-2,

Արդ՝ զի՞նչ ինչ իցեն միտք բանիցս
Պաւղոսի։—

Աս այս ի զէպ համարիմ քանի մի
բացայայտիչ զխտորութիւնս ի մէջ բերելի։

Ա. Յաիսեան, Յաւարէն Շնո (եղիւ),
ճշդիւ նշանակէ՝ երկարատեւ ժամանակ,
յաիսեանամարիւն։ Ասկայն ի նոր կառ-
կարանի ի կիր արկեալ է բազմադիմի նը-
շանակութեամբք։

(1) Եղիւ=յաիսեանամարիւն, ժամա-
նակ երկարածիդ, մշանջնեաւոր, անակիզքն
և անվարձան։

(ա) իբրեւ անվարձան, զ. օր. ԲՅ 6,52
«կեցցէ ի յաւիտեան»⁽¹⁾։ Եր 1,8 «յաւի-
տեանս յաւիտենիցս» (Յոյն եղակի)։ 2Պտ
3,18 «յօրն յաւիտենիցս», այսինքն՝ յօրն
յօրում յաւիտենականութիւնն յայանելոց
է. նաեւ ժխտական ԲՅ 4,13 «մի՛ ծարա-
ւեցի ի յաւիտեանս, այսինքն՝ մէջ եր-
բեք։ Այլև իբրեւ մէջ միշտ, զ. օր. ԲՅ
8,35 «ոչ ի յաւիտեան կայս։ Յաճախ
վարի յոգնակի։ Ըստ այսմ յաւիտենական
ժամանակն բաժանեալ երեւի յայնչեալ
կարճ ժամանակաշրջանս, զարաշրջանս,
զ. օր. Հո 1,25 և 9,5 «յաւիտեանս», Յդ.
25 «յամենայն յաւիտեանս, եփ 3,21
«յամենայն ազգս յաւիտենից յաւիտեանս»,
ուր Յոյն բնագիրն ունի ճշդիւ՝ «յամենայն
ազգս յաւիտենի յաւիտենիցս»։

(բ) իբրեւ անակիզքն ժամանակ, այսպէս
Կդ 1,26 «ի յաւիտեանցն»։ Եփ 3,9 «յա-
մենայն յաւիտեանց» (=ժամանակաշրջանք
աշխարհի)։ Եփ 3,11 «ըստ յառաջագրու-
թեան յաւիտեանցն» (=յաւիտենական նա-
խասահմանութիւն)։ Դկ 1,70 «որ ի յա-
ւիտենից», այսինքն՝ ի վաղնջոց ժամա-

նակաց հետէ, նմանապէս ԲՅ 9, 32։

(2) Որպէս վերագոյնդ ասացաւ. յգ.
«αἰώνος, յաիսեանի, աշխարհի ժամանակա-
շրջանի, դարի են, որ ազգ բառ ըստ իմիք
կը կորուսանէ շիւր բուն իմաստն յաւի-
տենականութեան, զ. օր. 1Կր 2,7 «յա-
ռաջ քան զյաւիտեանս», այսինքն՝ նախ
քան զարարչութիւն աշխարհի։ Ըստ այսմ
օրինակի և 2Տմ 1,9 «յառաջ քան զժա-
մանական յաւիտենիցս»։ Նոյնպէս Տո 1,2,
ևս և Եր 1,2 «որով և զյաւիտեանսն ա-
բար», այսինքն՝ զայնչեալ ժամանակաշր-
ջանս աշխարհի։

(3) Ի սոյն յարի և Մեսիական ի կիր
արկուցն բառիս իբրեւ այս եղիւ ևս այն
եղիւ, կամ հանդերձեալ եղիւ, կամ՝ ուր զա-
րցն է.—ըստ այսմ այս եղիւ նշանակէ ըզ-
ժամանակն՝ որ յառաջ քան զնորոգ յօրին-
ուածութիւն, կարգաւորութիւն ամենայն
իրաց զաշտեամբն Քրիստոսի վառօք, այս
է՝ այժմեան ընթացք և վիճակ աշխարհիս,
ուր Հայն զՅունարէն բառդ եղիւ զիպոզա-
պէս թարգմանէ՝ աշխարհ, զ. օր. Գդ 1,4
«աշխարհէ աստի չարէ»։ 1Տմ 6,17 «յաշա՛մ
աշխարհի»։ Մթ 13,22 «հոգք աշխարհիս»,
ուր ռմանք ի Յուն. օրինակաց ընթեռնու-
ն աշխարհիս այսօրիկս։ Մթ 13,39 «կատա-
րած աշխարհիս», 13,49 «ի կատարածի
աշխարհիս», 24,3 «վախճանի աշխարհիս»,
28,20 «մինչև ի կատարած աշխարհիս»,
յորում քրիստոսեալք կը հաւատային՝ թէ
արդէն իսկ կը գտնուին։ Զսոյնդունակ
1Կր 10,11 «յորս վոխճան յաւիտեանցն և
հաս», այսինքն՝ այժմու աշխարհի ժամա-
նակաշրջանն իրացաւ. այսու մտօք նաեւ
Եր 9,26 «ի կատարած յաւիտեանց», այ-
սինքն՝ ի կատարածի այժմու աշխարհի,
կամ այժմեան ժամանակաշրջանի աշխար-
հի, որոյ նկարագիրն է անցաւորութիւն,
ունայնութիւն, անաստուածութիւն, յայս
եպերելի միտս իմանալի է կիրարկութիւն
բառիս եղիւ Մթ 13,22 «հոգք աշխարհիս»,
այսինքն՝ հոգք վասն երկրաւոր իրաց. նոյն-
պէս Մկ 4,19.—Դկ 16,8 «որդիք աշխար-
հիս այսօրիկ», ևս և Դկ 20,34.—Դար-
ձեալ Հո 12,2 «մի՛ կերպարանիք կերպա-
րանօք աշխարհիս այսօրիկ», այսինքն՝
մարդիկ որք միայն այս, այժմու աշխար-
հի իրաց վերայ կը խորհին (նմտ. Փպ 3,19
«որք զերկրաւորս ևւեթ խորհին»)։ 1Կր

(1) Անտանի զոց Նոս Կեղեկաւորի համառօտեալ են
ի հետագայն զայս օրինակ.—Աւետարանք. Մթ=Մատ-
թեոս, Մկ=Մարկոս, Դկ=Դուկաս ԲՅ=Յովհաննէս.—
Դժ=Դարձ Առաքելոց.—Թուղբ Պաւղոսի. Հո=առ
Հովսէփէյիս, Կր=առ Կորնթացիս Առաքիւ, 2Կր=առ
Կորն. երկր., Դկ=առ Դավթացիս, Եփ=առ Եփե-
սացիս, Փպ=առ Փիլիպպէյիս, Կզ=առ Կողոսացիս,
1Տմ=առ Տիմոթ. Առաքիւ, 2Տմ=առ Տիմ. երկրորդ,
ՏՏ=առ Տիտոս, Եր=առ Երայեցիս.—Յկ=Կար. Թուղբ
Յակովբոս, 1Կ=Կար. Թուղբ Պետրոսի Առաքիւ, 2Կ=
Կար. Թուղբ Պետրոսի երկրորդ, 1Յ=Կար. Թուղբ
Յովհաննէս Առաքիւ, Յզ=Կար. Թուղբ Յուդայի, ՅՏ=
Յայտնութիւն Յովհաննէս։

1,20 «քննիչ աշխարհիս այսորիկ», նմանապէս 1 Կր 2,6 (իմաստութիւն, իշխան)։ ևս և 2 Կր 4,4 «աստուած⁽¹⁾ աշխարհիս այսորիկ», այս է՝ այն զոր մարդիկ այժմեա աշխարհի իրրեւ զաստուած կը պաշտեն.—հմտ. ևս 1 Տճ 6,17 (մեծատունք) և 2 Տճ 4,10 (սէր)։—Յայսմ կարգի է և Եփ 2,2 «քոս յախտեմի աշխարհիս այսորիկ», այսինքն՝ ըստ հանգամանաց շինգերական մասնակցաւորման՝ որում անկ ե կամ սկսկական ե այժմու աշխարհի։

Իսկ հանդերձեալ եովն (յաւիտեանն), զ. օր. Մթ 12,32, Մկ 10,30 (որ զաւոցն է), Դկ 20,35 (այնմ) Հայն ունի ամենայն ուրեք զարձեալ ճշգրտութեամբ աշխարհ. իսկ Եփ 2,7 առաւել ի դէպ թարգմանէ՝ «ի յաւիտեանն որ զաւոցն են»։

Յիսուսի Բրիտանիա Փրկչին մերոյ երեսուն յաշխարհի կը կազմէ դարազրուս մի ժամանակաշրջանաց աշխարհիս.—անցեալ եովն և հանդերձեալ եովն, որ անվախճան լինելոց է. ընդ մէջ երկոցունցն է անցման ժամանակաշրջանն, յորում կը զրէր Պաղոս Առաքեալ, «յորում ժամանակի վախճան յաւիտեանցն եհաս» ասէ նոյն ինքն Առաքեալն (1 Կր 10,11), զի «ժամանակս կարճեալ է այսուհետեւ» կը յարէ այլուր (1 Կր 7,29), և «անցեալ է վայելչութիւն աշխարհիս այսորիկ» (1 Կր 7,31). և «զի հինն անց, և արդ նոր եղև ամենայն» (2 Կր 5,17)։ Ապաքէն քրիստոնեայք հաստատուն յուսով և վստահութեամբ ակն ունէին (և ցանկ ունին) փառասուր հանդերձեալ յախտեմի կամ աշխարհի, և որպէս զրէ Պաղոս Առաքեալ՝ (2 Պա 3,13) «նորոյ երկնից և նորոյ երկրի բոս աւետանցն հայեցեալ սպասեմք, յորս արդարութիւնն բնակէ»։—

Բ. «Ըստ իշխանին իշխանութեան օրոյս, այսոյ՝ որ...»։

Արդ՝ զի՞նչ է «իշխանութիւն օրոյս», և ո՞վ է «իշխանն» նորին, իմա՞՝ «այսն»։— «Աշխարհ ամենայն ի չարի կայ» կը զրէ Յովհաննէս Առաքեալ (184 5,19)։ Եւ արդեւ՝ մըք իսկ այդ էր յայտական նշանակ և գրոյմն դարուն Նոր Կտակարանի։ Դարն

էր ընդ իշխանութեամբ չարին, այս է՝ սատանային և արբանեկաց իւրոց (որպէս ասէ Բառնարաս)։—աշխարհ ամենայն, և օրն՝ որ զայն կը շրջապատէ, համօրէն զատակ անջրպետն ընդ մէջ երկրի և երկնից լի է դիւօք, նոքա կը տիրեն բովանդակ կարգաց և պայմանաց կենաց. նոքին իսկ կ'իշխեն ի վերայ հասարակաց վարուց և զնացից մարդկան. իւրաքանչիւր ոք ի ծննդենէ մինչև ի դերեղման ի ներքոյ օղղկեցութեան նոցին կը գտնուի. համօրէն չարիք՝ մեղք և յանցուածք զորս զործեն մարդիկ լոկ թելադրութեամբ և սաղարանօք զիւաց կը յառաջագային. անձնիւր մարդոյ մէջ կը բնակին դեւք կամ այսք պիղծք.—զոգցես զժողք իմն զարձած էր երկիրս⁽¹⁾։—Այս և այսպիսի՝ էր աշխարհահայեցում և հաւատք մարդկան ընդհանուր, տարածուած յԱրեւմտոս և առաւելագէս յԱրեւելս։ Հրէական մատենագրութիւն վերջին դարուց ն. ք. զԲս. և առաջին երկից դարուց յ. Բս. լի է մանրագատում նկարագրութեամբք զիւաց, նոցա օղղկեցութեան և զործանութեանց։ Ոչ ինչ նուազ և քրիստոնեայ մատենագիրքք առաջին դարուց լիազոյնս և լայնազոյնս կը ճառեն զիւական աշխարհի վերայ։—

Դիւաց բուն պաշտօն և զործն է՝ մուրեցուցանել զմարդիկ յանաստուածութիւն, և ի պաշտօն սատանայի և ի կրօնապաշտութիւն զարժուցանել, և զնոսին զրդել և հրապուրել ի չարիս։ Դեւք են պատճառք ամենայն վատարարութեանց և աղետից, պէսպէս՝ եթէ՝ հոգիւս եթէ՝ մարմնաւոր՝ արտից և հիւանդութեանց, միով բանիւ՝ համօրէն չարեաց և անօրէնութեանց յաշխարհիս։ Առ այդ զամենայն հնարս ի կիր տանուն, և՝ եթէ հարկ իցէ՝ կերպարանին ի հրէշտակ լուսոյ (2 Կր 11,14)։

Առաջնորդ և գլխաւորն զիւաց կոչի սասանայ⁽²⁾, նաև սասանայի, ուրեք ուրեք անուանի ևս բնեղկերուդ (կամ՝ բնեղկերուր)

(1) Միքէլ անճմ ժամանակի եւք պատճառն բանս.—իսկ զուպակայ ժամանակ ս'ուգէ և նկարագրել։—

(2) Սատանայ (եբայեցերէն) նզդի նշանակէ՝ հակառակորդ, բռնակի, այս է՝ հակառակորդն Աստուծոյ և Բրիտանիոյ։ Յունարէն δίαβολος, դիաբոլոս, սեպկական մօտ՝ զրպարս չարախօս. իսկ ի զիւս ն. Կս.—զասանայ։

(1) Սխալ է աստուած յայտ վայրի գլխազրով գրել, վասն զի բառը այդ տառն սասանայ նշանակէ։

(Մթ 10, 25: 12, 24 եւ այլուր), եւ քիլար (2Կր 6, 15), ի դիրս ինչ Հրէից յորջորջի նաեւ մասնակցութիւնը (1), նա է ստիճան մարդկան, որ բաւ բանի Աստուծոյն Պետրոսի (1Գտ 5, 8) օրրբեւ զատիւն զոչէ, չըջի եւ խնդրէ՝ թէ զո՞վ կրանիցէ (հմտ. 2 Տմ 2, 26). — նաեւ Մթ 9, 34: Մկ 3, 22. Ղկ 11, 15. Թճ 12, 31: 14, 30: 16, 11):

Մասնաւորապէս Աւետարանի յանդիման կացուցանեն մեզ կենդանի պայծառ ինչ նկարագիր դիւաց զործոց եւ ազգացութեան: Եւ Փրկիչն մեր Յիսուս Քրիստոս, իրրբեւ բծիչի նոցայ եւ մարտնչոյ, առաւելապէս չըջիցաւ բարի առնել եւ բժշկել զամենայն բարոնական ի ստատանայէ (Դժ 10, 38), եւ արան աշտարիկ յաշտանցաւ Որդին Աստուծոյ՝ զի լուծցէ զգործս ստատանայիս (1Թճ 3, 8, հմտ. եւ Եր 2, 14)(2): Նա կը բժշկէր զամենայն հիւանդոյ՝ որք նեղեալ էին ի պէսպէս ցոյս եւ ի տանջանոց, զգիւհաւորս, եւ զլուսնոսս եւ հանէր զայս բանի (հմտ. Մթ 4, 24: 8, 16: 15, 22: 17, 14 44.—Մկ 3, 11: 1, 23 44: 32 44: 7, 26 44.—Ղկ 4, 33 44: 42: 6, 18: 7, 21: 9, 37 44. եւ այլուր): Վասն որոյ Փարիսեացիքն առին թէ՛ Յիսուս իշխանութեամբ դիւաց (քեհզգրոյզաւ) հանէ զգիւհ, եւ թէ՛ այս պիղծ գոյ ի նմա (Մթ 9, 34: 12, 24.—Մկ 3, 22: 3, 30.—Ղկ 11, 15, հմտ. Թճ 7, 20: 8, 48: 49. 52: 10, 20): Արդէն Յովհաննէս Մկրտչի մասին եւս առին թէ՛ դիւ գոյ ի նմա (Մթ 11, 18.—Ղկ 7, 33):

Դեռ, հանգոյն հրեշտակաց(3), անթիւ

անհամար են եւ բաժանին յայլեայլ ազգս (Մթ 17, 20 եւ Մկ 9, 28), զասս եւ խումբս, մէն մի առանձինն զործանութեամբ: Են որ զմարդիկ քակեն ի հաւատոցն եւ մարտնչոցանեն ի կապալաւութիւն (որպէս վերադոյնն տալաւ) եւ յերկրպագութիւն դիւաց (1 Տմ 4, 1.— 1 Կր 10, 20-21.— Թա 9, 20). եւ են որ առնջին զմարդիկ պէսպէս հարուածովք հոգւոյ եւ մարմնոյ, խանդարեն զմիտս մարդոյ եւ զբաւեն բզխելս նորին: Ոմանք ի դիւաց կամ յայտոց պղծոց պատճառք են հաւերութեան եւ կուրորեան (Մթ 9, 32: 12, 22.—Մկ 9, 16 44.— Ղկ 11, 14), այլք են այսօր իմանալութեան (Ղկ 13, 11 44. կարկամեալ կինն): — Դասակարգք դիւաց առանձինն անուանս եւս ունին. այսպէս Մկ 5, 9 արեւելոյն (զոռնոյ), ուր ամբողջ խումբ մի կամ բազմութիւն մի այտոց պղծոց մի միայն մարդոց մէջ իւրեանց բնակութիւնն հաստատած են (Ղկ 8, 30): Երբեմն այսն պիղծ յետ կլանելոյ ի մարդոյ, այլուր պատշաճ կայան մի չըգտնելով, զառնայ ընդ իւր տունալ եւթն այլ շարադոյնս քան զինքն եւ մտեալ բնակէ ի մարդն (Մթ 12, 43—45. Ղկ 11, 24 44.): Այսպէս եւ Մարիամ Մագդաղենացիին եւթն դեւս ունէր (Մկ 16, 9.— Ղկ 8, 2): Նշանաւոր է մասնաւորապէս պատմութիւն դիւահարին յերկրին Կերպասացոյ (Մթ 8, 28 44.— Մկ 5, 1.— Ղկ 8, 27 44.— հմտ. Մթ 8, 28 44.): — Յիսուս նաեւ երկուտասան աշակերտացն եւ իշխանութիւն ի վերայ այտոց պղծոց՝ հանել զնոսս (Մթ 10, 1. 8.— Մկ 3, 15: 6, 7 44.— Ղկ 9, 1. հմտ. Մկ 16, 17): Զնոյն զործէին եւ եւթանասուն եւ երկու աշակերտքն, եւ զեւք հնազանդէին նոցա յանուն Յիսուսի (Ղկ 10, 17): Դարձեալ ոմանք անգամ՝ որք ընդ Յիսուսի չէին չըջեր՝ կարող էին յանուն Յիսուսի դեւս հանել (Մկ 9, 37 44.— Ղկ 9, 49): Առանձինն հետաքրքրական եւ շուարճալից

(1) Այս անուան բուն սուգ-սրանոյ իրենն անցաւ ինն:

(2) Այլ յայնմամ մինչ օրն զիսէիմ զԱստուծ, ծառայէիմ այնոցիկ՝ որ օրն էին ի բնէ աստուծոյ (Գղ 4, 8). — Յարաւ Բան զպալատն Յիսուսի Քրիստոսի յաւաքն մանն եւ մեղմն բազաւորէին, Բանգի մարդիկ ծառայէին սասանայի եւ դիւաց, եւ մեղ եւ ման սիւրէին յաւաքնիս: Այլ ասկայն ո՞չ միայն մարդս զաստալաւեալ էր ի ման, այլ եւ համարէն բնութիւնն, բովանդակ արտաւճ՝ որք նմանցնէին ինն անցնութեան. Նե՛նէին եւ երկնէին, ակն կախալ յայնմութեան Որդոյն Աստուծոյ (ստ այս սէս գիտութեամբ յուղչի բանս Պաղղոսի Առաքելոյ, 2 Գղ. 5-8). — Ըստ այսմ դիւահարութիւնն ինն իսկ նեւտանէ եւ արգաթիւն մեղաց, եւ կամ աշտարարութիւնն ինն զիսկին ստատանայաւորութիւնն եւ Ուշի մեղմն եւ դիւահարութիւնն նոյնակերպ են եւ պատշտմունք աստուծայի:

(3) Յայտ է թէ, բաւ կարճաց եւ ուսմանց Հէկից, հրեշտակ՝ որոց բլան յանապա մեծ է, եւ որ երկնա-

յին զօրն կամ բանակն են. բաժանին իւրն զաստ, որք են՝ Դեւրովէր, Սերովէր, Ռիսանիւ, Իսխանութիւն, Տերութիւն, Ընտրութիւն, եւ Պետութիւն. ոմանք ինն խումբ կը բուէն, յաւելլով՝ Զօրութիւն եւ Արտաք: Իսկ հրեշտակապէս նոյնպէս եւս համարին, ոմանք չորս կը բուէն (Միխայէլ, Ռաբիէլ, կամ՝ Փանէլ, Ռաֆայէլ եւ Գարիէլ). այլ լոյ երկուս, եւ այլ զայլ ինն:

նօք մեռած էիք, որովք երբեմն (նախ քան զգառնալն ձեր ի քրիստոնէական հաւատս) կը կենցաղավարէիք ըստ (պոյժմանաց եւ հանգամանաց) ժամանակաշրջանին այժմու աշխարհիս, ըստ (կամաց եւ թելադրութեանց) իշխանին պետութեան (գիւական՝ չար ոգւոցն) օգոյս (իմա՝ որ բնական էն յօդս),— այսոյ (այսինքն՝ սատանայի) որ այժմս (զեռ միշտ կը գործէ) ընդմահու յորդիան ապստամբութեան (այսինքն՝ այն մարդոց մէջ՝ որք յԱստուծոյ աղօտամբած են)», զորս Առաքնալն յետ սակաւ միջ (զլ. 5, 6) «որդիք անհաւանութեանն կ'անուանէ (հմտ. Հո 11, 30 եւ Կղ 3, 6)»:

Ժամանակաշրջանն աշխարհի յորում մարդկութիւնն համօրէն ի ծագալութեան չարին եւ ընդ իշխանութեամբ մեղաց կայր, ըստ Պաղոսի, յայժմուս այլ եւս կատարեցաւ, եւ յայսմ հետէ սկսանի ժամանակն շնորհաց: Այս նոր ժամանակաշրջանն — սոյն յաւիտեանն—մուծանի եւ սկիզբն առնու յայտնութեամբն Յիսուսի Քրիստոսի:—

Վասն որոյ պարտ է մեզ, որք շնորհօք ի ձեռն հաւատացն ապրեցօք, զոհանալ «զԱստուծոյ Հօրէ եւ զՏեառնէ մերմէ Յիսուսէ Քրիստոսէ, որ ետ զանձն իւր վասն մեղաց մերոց, զի զմեզ փրկեսցէ յաշխարհէ աստի չարէ, ըստ կամոցն Աստուծոյ եւ Հօր մերոյ, որում փառք յաւիտեանս, ամէն» (Փղ 1, 4. Ե 1, 2, 4-8):

Յ. Յ. Մ.

Երուսաղէմ, Սեպտեմբեր 1928.

~ ~

*

ԾԱՆՈԹ.— Պարագմանցս հատուած Ա. համարելի է «Նեոն եւ Քրիստ. յաշխ. Հայոց» (տ. վերագոյն էջ 262-265), յորում հատածի սնդղիկն են հետեւեալ վրէպ տպագրութեան.

- էջ 263 ա. տ. 2 ի վ. ընթ.՝ Քրիստոսի
 » » » 17 » » » զաւհուրել
 » » » 18 » » » եւ վի՛րդով
 » 263 բ. տ. 7 ի վ. ընթ.՝ 8, 13 (փխկ. 3, 13)
 » » » 15 » » 2, 9 (փխկ. 2 իսկիւրն տողին)
 » » » 22 » » 19, 15-21 (փխկ. 15. 19-21)
 » » » 15 ի ն. » -մեանց

- » 264 ա. տ. 16 ի վ. » հայերեցի
 » » » 7 ի ն. » 17, 8 (փխկ. 17, 3)
 » » բ. » 4 ի վ. » -ական (փխկ. կան)
 » 265 ա. տ. 7 ի վ. ընթ.՝ կասարածի (փխկ. Կսակարանի)
 » » » 12-13 ի վ. ընթ.՝ հեմարսին (փխկ. հրեսեմ)

ՎՐԷՊՔ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ի նախընթաց հասածի Ողբոց

- էջ 61, տ. 10 ի ներքուստ. ընթ. կասարումն
 » 62, տ. 18 ի վերուստ. փոխանակ զի ընթեռնելի է՝ երէ
 » 62, տ. 22 ի վեր. փխկ. ե ընթեռնելի է՝ եմ
 » 93 բ., տ. 3 ի ն. ընթ. հարսածոցն.
 » 94 ա. տ. 24 ի վ. զկնի «իւրեանց» յաւելի է՝ «Յայնմ նընջեցին այգուն, եւ անա անկեալ են շինուածք իւրեանց զմարմնովք իւրեանց».
 » 94 ա. ի ծան. 3 ընթեռնելի է՝ հրածելոյն.
 » 94 բ., տ. 20 ի վ. ընթ. բարեկարգեցն.
 » 95 ա., տ. 23 ի վ. փոխանակ (¹) պարտ է զնել (¹). ըստ այսմ ուղղելի է եւ թիւն ծանօթութեան.
 » 95 ա. ի ծան. 1. փխկ. զրհեց ընթ.՝ զրհեց.
 » 187 ա. տ. 23-24 ի վերուստ. ընթերցիր՝ փոխանակ.
 » 187 բ. տ. 11 ի վերուստ. ընթ. ի վերայ
 » 220 ա. տ. 1 ի վերուստ. փխկ. ստուակէի պիտի վերջակէս
 » 276 ա. տ. 14 ի ներքուստ ընթ. բնդդիւ
 » 276 բ. տ. 13 ի ներքուստ ընթ. ողբայրն
 » » բ. տ. 12 ի ներքուստ ընթ. պատմել
 » » բ. տ. 3 ի ներքուստ ընթ. -միայի
 » 277 ա. տ. 24 ի վ. ընթ. սուսերն
 » » » 17 » ն. » այն (փխկ. ան)
 » 277 բ. ի ծանօթ. 1 ընթ.՝ խորոց
 » 278 ա. տ. 3 ի ն. ընթ.՝ քանգի